NEWINFO A PATH FOR BRIGHT FUTURE

CLASS : 10th (Secondary) **Code No. 3508**

Series : Sec. M/2018

रोल नं० | | | | | | | | | | |

SET : B

संस्कृत

(Academic/Open)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

शेमुषी (नई पुस्तक)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **16** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देश : —

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'
(अपठित–अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत – 4 × 2 = 8

अस्माकं देशे अनेकानि राज्यानि सन्ति। तेषु हरियाणा-राज्यम् अति लघुराज्यं वर्तते। अस्य उदयः 1966 तमे वर्षे नवम्बरमासस्य प्रथमे दिनाङ्के अभवत्। हरियाणा-प्रदेशः वीराणां भूमिः कथ्यते। अस्य कुरुक्षेत्रस्य नगरे महाभारतस्य युद्धम् अभवत्। इदं राज्यं कृषिप्रधान- राज्यम् अस्ति।

प्रश्नाः –

(क) हरियाणा-राज्यं कीदृक् राज्यं वर्तते ?

(ख) हरियाणा केषां भूमिः कथ्यते ?

(ग) अस्य कुरुक्षेत्र नगरे किम् अभवत् ?

(घ) हरियाणा-राज्यं किं प्रधानं वर्तते ?

खण्डः 'ख'
(रचनात्मकं कार्यम्)

NEWS INFO.IN

2. (क) विकासः विद्यालयस्य 'क्रीडा-दिवस-समारोह' विषये मित्रं प्रति पत्रं लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयन्तु – 4 × 1 = 4

परीक्षाभवनम्

तिथिः

प्रियमित्र सुरेश,

सप्रेम नमो नमः।

अत्र कुशलं तत्रास्तु। अस्माकं विद्यालये परह्यः एव (i) .... मानितोऽभवत्। तत्र विद्यालयस्य छात्राः (ii) .... विविधासु क्रीडासु भागग्रहम् अकुर्वन्। सर्वे तद् (iii) .... आसन्। एषः (iv) ....। सर्वथा सफलः आसीत्।

भवतः प्रियः

विकासः

मञ्जूषा

क्रीडादिवसः, समारोहः, अतिमोदमनाः, उत्साहेन।

(ख) निर्दिष्टं चित्रं दृष्ट्वा प्रदत्तवाक्यानि पठित्वा च मञ्जूषाप्रदत्तैः उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा लिखत – 4 × 1 = 4

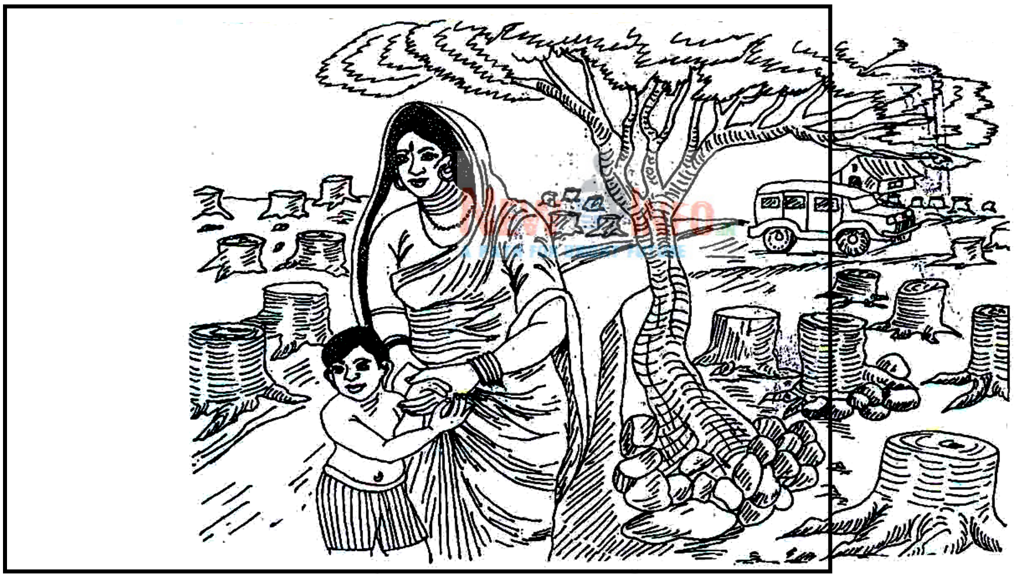

प्रश्नाः –

(i) एकः बालकः .... सह आगतः।

(ii) .... चित्रे एकं कारयानम् गच्छति।

(iii) .... क्षिपत् राजमार्गे यानम् गच्छति।

(iv) अत्र एकः एव द्रुमः...........।

मञ्जूषा

धूम्रं, अवशिष्टः, अस्मिन्, मात्रा।

खण्डः 'ग'

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितं गद्यांशस्य हिन्दीभाषायां सरलार्थः लेखनीयः — 1 × 4 = 4

एतयोर्यदि पितुर्निरनुक्रोश इति नामधेयम् एतयोर्जननी तेनावमानिता निर्वासिता एतेन वचनेन दारकौ निर्भर्त्सयति।

NEW JOBS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

अथवा

चाणक्यः = अयमीदृशो विरोधः यत् त्वमद्यापि राजापथ्यकारिणोऽमात्य -राक्षसस्य गृहजनं स्वगृहे रक्षसि।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषायां सरलार्थः लेखितव्यः — 1 × 4 = 4

शरीरोपचयः कान्तिर्गात्राणां सुविभक्तता।

दीप्ताग्नित्वमनालस्यं स्थिरत्वं लाघवं मृजा।।

अथवा

अमन्त्रमक्षरं नास्ति, नास्ति मूलमनौषधम्।

अयोग्यः पुरुषः नास्ति योजकस्तत्र दुर्लभः।।

5. अधः प्रदत्तासुसूक्तिषु ***द्वयोः*** भावार्थः स्पष्टयितव्यः — $2 \times 2 = 4$

(क) मानवाय जीवनं कामये नो जीवन्मरणम्।

(ख) आरोग्यं चापि परमं व्यायामादुपजायते।

(ग) यं यं पश्यसि तस्य तस्य पुरतो मा ब्रूहि दीनं वचः।

(घ) नैच्छद् दरिद्रगृहिणी रजनीविरामम्।

6. अधः प्रदत्तं गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्ट-प्रश्नोत्तराणि संस्कृतेन लिखत —

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

$3 \times 1 = 3$

अथापरेद्युः राज्ञो राजधानीं प्रति प्रस्थानोत्सुकस्य पुरतः कश्चित् शस्त्राहतः श्रमक्लान्तः पुरुषः आश्रममागतेः। तस्य कष्टं विलोक्य दयार्द्रो मुनियथासाध्यं तस्योपचारे प्रवृत्तः। राजापि तादृशस्य आतुरस्य दशया विकल इव मुनेस्तस्मिन् कार्ये तदादेशेन सहायतां चकार।

प्रश्नाः —

(क) राज्ञः पुरतः कः आश्रमम् आगतः ?

(ख) आगन्तुकस्य कष्टं विलोक्य मुनिः किम करोत् ?

(ग) राजा केन विकलः भूत्वा उपचारकार्ये सहायतां अकरोत् ?

7. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नयोः उत्तरे संस्कृतेन लेखितव्ये –

2 × 1 = 2

एक एव खगो मानी वने वसति चातकः।

पिपासितो वा म्रियते याचते वा पुरन्दरम्।

प्रश्ना : –

(क) चातकः कुत्र वसति ?

(ख) पिपासितः चातकः किं करोति ?

8. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 3 × 1 = 3

(क) इमान् तुषान् स्वर्णकारेभ्यो देहि।

(ख) अरयः व्यायामिनं न अदर्यन्ति।

(ग) अम्भोदाः वृष्टिभिः वसुधां आर्द्रयन्ति।

9. प्रश्नपत्रे लिखितान् श्लोकान् विहाय 'शेमुषी भाग-2' स्वपाठ्य- पुस्तकात् ***एकं*** श्लोकं संस्कृतभाषायां लिखत। 1 × 4 = 4

खण्डः 'घ'
(अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्)

10. (क) गुणसन्धेः ***अथवा*** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 1 × 2 = 2

(ख) बहुव्रीहिसमासस्य ***अथवा*** द्वन्द्वसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 1 × 2 = 2

(ग) कर्मकारकस्य ***अथवा*** सम्प्रदानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। $1 \times 2 = 2$

11. अधोलिखितानाम् अव्ययपदानां सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत – $3 \times 1 = 3$

(क) .... कुशली भवान् ? (कुतः / अपि)

(ख) बालकं .... ताडय। (सर्वतः / मा)

(ग) राकेशः सुरेशः .... पठतः। (च / धिक्)

12. अधोप्रदत्तोपपदविभक्ति-वाक्येषु उचितविभक्तिप्रयोगं कुरुत – $4 \times 1 = 4$

(क) सः .... गच्छति। (ग्रामं / ग्रामस्य)

(ख) तव .... किं प्रयोजनम् ? (धनात् / धनेन)

(ग) .... ऋते क्व यशः ? (ज्ञानस्य / ज्ञानात्)

(घ) साधुः रामः ....। (मातरि / मातरम्)

NEW JOBS INFO
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

13. यथानिर्दिष्टं शब्दरूपाणि लिखत – $4 \times 1 = 4$

(क) 'बालक' शब्दस्य सप्तमी-द्विवचने।

(ख) 'मुनिः' शब्दस्य चतुर्थी-बहुवचने।

(ग) 'नदी' शब्दस्य तृतीया-एकवचने।

(घ) 'अस्मद्' शब्दस्य द्वितीया-एकवचने।

14. यथानिर्दिष्टं धातुरूपाणि लिखत – 4 × 1 = 4

(क) 'भू' धातु, लोट्लकारस्य, म० पु०, द्विवचने।

(ख) 'पठ्' धातु, लट्लकारस्य, उ० पु०, एकवचने।

(ग) 'गम्' धातु, लृट्लकारस्य, प्र० पु०, बहुवचने।

(घ) 'कृ' धातु, लङ्लकारस्य, म० पु०, बहुवचने।

15. अधोलिखितेभ्यः क्रियापदेभ्यः उपसर्गान् पृथक् कृत्वा लिखत –

3 × 1 = 3

(क) विहसति।

(ख) अपहरति।

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(ग) अभिगच्छति।

खण्डः 'ङ'

(बहुविकल्पीय प्रश्नाः)

16. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु प्रदत्त वैकल्पिकचतुर्षु उत्तरेषु ***एकं*** शुद्धम् उत्तरं लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'रत्न + आकरः' अत्र किं सन्धियुक्तपदम् ?

(i) रत्नकर

(ii) रत्नाकारः

(iii) रत्नाकरः

(iv) रत्न आकरः

(ख) 'नमस्ते' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) नमः + ते

(ii) नम + स्ते

(iii) नम + अस्ते

(iv) नम् + आस्ते

(ग) 'यथोक्तम्' इति पदस्य विग्रहम् किम् ?

(i) यथा उक्तम्

(ii) उक्तम् अनतिक्रम्य

(iii) यथा इव उक्तम्

(iv) उक्तम् यथा

(घ) 'सिंहभीतः' इति पदे कः समासः ?

(i) अव्ययीभावः

(ii) बहुव्रीहिः

(iii) द्वन्द्वः

(iv) तत्पुरुषः

(ङ) 'हसन्' इति पदस्य विलोमपदम् किम् ?

(i) गृहीत्वा

(ii) गच्छन्

(iii) आनीतम्

(iv) रुदन्

(च) 'दत्त्वा' इति पदस्य विलोमपदम् किम् ?

(i) आदाय

(ii) इदानीम्

(iii) तदानीम्

(iv) देयम्

(छ) 'पत्नी' इति पदस्य पर्यायपदम् किम् ?

(i) कन्या

(ii) बाला

(iii) भार्या

(iv) माता

NEW JOBS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(ज) 'भर्ता' इति पदस्य पर्यायपदम् किम् ?

(i) पिता

(ii) पतिः

(iii) बालः

(iv) पुरुषः

(झ) 'गुण + मतुप्' इति संयोगे किं रूपम् ?

(i) गुणवान्

(ii) गुणमान्

(iii) गुणवती

(iv) गुणी

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(ञ) 'नरत्वम्' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) णिनि

(ii) त्व

(iii) क्त्वा

(iv) क्तवत्

(ट) 'त्रयोदशः' इति पदे का संख्या ?

(i) 23

(ii) 13

(iii) 33

(iv) 43

(ठ) '20' इति पदे किं संख्यावाचीपदम् ?

(i) विशती

(ii) त्रयोविंशत्

(iii) विंशतिः

(iv) त्रिंशत्

(ड) 'हृदयग्राही स्पर्शः' अनयोः पदयोः किं विशेषणपदम् ?

NEW JOBS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(i) हृदय

(ii) ग्राही

(iii) स्पर्शः

(iv) हृदयग्राही

(ढ) 'कुमारयोः कुशलवयोः' अनयोः पदयोः किं विशेष्यपदम् ?

(i) कुश

(ii) लवयोः

(iii) कुशलवयोः

(iv) कुमारयोः

(ण) घटिकां दृष्ट्वा समयेन रिक्तस्थानं संस्कृतपदेन पूरयत –

(i) लता .... विद्यालयं गच्छति।

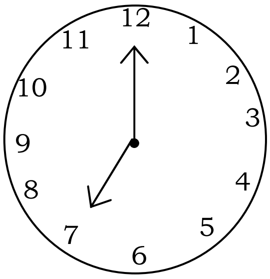

(ii) अहं .... शयनाय गच्छामि।

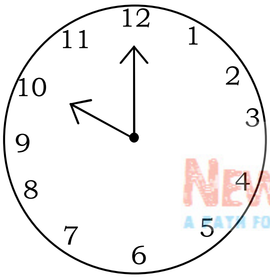

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE